

BAITURSYNULY
UNIVERSITY

«АХМЕТ БАЙТҰРСЫНҰЛЫ
АТЫНДАҒЫ ҚОСТАНАЙ ӨңІРЛІК
УНИВЕРСИТЕТІ» КЕАҚ

ҚМПИ ЖАРШЫСЫ

КӨПСАЛАЛЫ
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ
МНОГОПРОФИЛЬНЫЙ
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 4
2024

ISSN 2310-3353

PUBLISHINGS
K S P I

Қ М П И
ЖАРШЫСЫ

ВЕСТНИК
К Г П И

2024 ж., қазан, №4 (76)
Журнал 2005 ж. қаңтардан бастап шығады
Жылына төрт рет шығады

Құрылтайшы: Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті

Бас редактор: Қуанышбаев С. Б., география ғылымдарының докторы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

Бас редактордың орынбасары: Жарлығасов Ж.Б., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы ҚӨУ, Қазақстан.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Әлімбаев А.Е., философия докторы (PhD), А.Қ. Құсайынов атындағы Еуразия гуманитарлық институты, Қазақстан.

Емин Атасой, PhD докторы, Улудаг университеті, Бурса қ., Түркия.

Зоя Микниене, докторы, (PhD) Литва денсаулық туралы ғылым университеті, Каунас қ., Литва Республикасы.

Качев Д.А., философия ғылымдарының кандидаты, тарих магистрі, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Ксембаева С.К., педагогика ғылымдарының кандидаты, «Торайғыров университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Лина Анастасова, элеуметтану ғылымдарының докторы, Бургас еркін университеті, Бургас қ., Болгария.

Медетов Н.А., физика-математика ғылымдарының докторы, «Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті» КЕАҚ, Қазақстан.

Мишулина О.В., экономика ғылымдарының докторы, «Челябі мемлекеттік университеті» ЖББ ФМБББМ Қостанай филиалы, Қазақстан.

Соловьев С.А., биология ғылымдарының докторы, Новосібір мемлекеттік экономика және басқару университеті, Ресей.

Скороходов Д.М., техника ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Сычева И.Н., ауыл шаруашылығы ғылымдарының кандидаты, «Ресей мемлекеттік аграрлық университеті – К.А. Тимирязев атындағы Мәскеу ауыл шаруашылық академиясы» ЖББ ФМБББМ, Ресей.

Ташев А.Н., экология бойынша биология ғылымдарының кандидаты, орман шаруашылығы университеті, София қ., Болгария.

Уразбоев Г.У., физика-математика ғылымдарының докторы, Ургенч мемлекеттік университеті, Өзбекстан.

Тіркеу туралы куәлік №5452-Ж
Қазақстан Республикасының ақпарат министрлігімен 17.09.2004 берілген.
Мерзімді баспа басылымын қайта есепке алу 07.11.2023 ж.
Жазылу бойынша индексі 74081

Редакцияның мекен-жайы:
110000, Қостанай қ., Байтұрсынұлы к., 47
(Редакциялық-баспа бөлімі)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

© Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті

№4 (76), октябрь 2024 г.
Издается с января 2005 года
Выходит 4 раза в год

Учредитель: *Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы*

Главный редактор: *Қуанышбаев С.Б.*, доктор географических наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

Заместитель главного редактора: *Жарлығасов Ж.Б.*, кандидат сельскохозяйственных наук, КРУ имени Ахмет Байтұрсынұлы, Казахстан.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Алимбаев А.Е., доктор философии (PhD), Евразийский гуманитарный институт имени А.К.Кусаинова, Казахстан.

Емин Атасой, доктор PhD, Университет Улудаг, г. Бурса, Турция.

Зоя Микниене, доктор (PhD), Литовский университет наук здоровья, г. Каунас, Республика Литва.

Качеев Д.А., кандидат философских наук, магистр истории, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Ксембаева С.К., кандидат педагогических наук, НАО «Торайгыров университет», Казахстан.

Лина Анастасова, доктор социологии, Бургасский свободный университет, г. Бургас, Болгария.

Медетов Н.А., доктор физико-математических наук, НАО «Кокшетауский университет им. Ш.Уалиханова», Казахстан.

Мишулина О.В., доктор экономических наук, Костанайский филиал ФГБОУ ВО «ЧелГУ», Казахстан.

Соловьев С.А., доктор биологических наук, Новосибирский государственный университет экономики и управления, Россия.

Скорыходов Д.М., кандидат технических наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Сычева И.Н., кандидат сельскохозяйственных наук, ФГБОУ ВО РГАУ-МСХА имени К.А. Тимирязева, Россия.

Ташев А.Н., кандидат биологических наук по экологии, Лесотехнический университет, г. София, Болгария.

Уразбоев Г.У., доктор физико-математических наук, Ургенчский государственный университет, Узбекистан.

Свидетельство о регистрации № 5452-Ж
выдано Министерством информации Республики Казахстан 17.09.2004 г.
Переучёт периодического печатного издания 07.11.2023 г.
Подписной индекс 74081

Адрес редакции:

110000, г. Костанай, ул. Байтұрсынұлы, 47
(Редакционно-издательский отдел)
Тел.: 8(7142) 51-11-76

Amantayeva Raushan Kadyrbekovna – Master of Economic Sciences, PhD student, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

УДК 332.14

Байжанова, Л.А.-Н.,

*экономика ғылымдарының магистрі,
БЕЖБ кафедрасы меңгерушісінің м.а.,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы*

Досмакова, А.Е.,

*экономика және бизнес магистрі, аға оқытушы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы*

Молдағалиева, Н.Д.,

*экономика және бизнес магистрі, аға оқытушы,
Ахмет Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университеті,
Қостанай қ., Қазақстан Республикасы*

Өңірдің инвестициялық әлеуетін аймақтық жүйе ретінде жүзеге асырудың негізгі көрсеткіштері

Түйін

Мақала индикативтік тәсілді талдауға, оның жекелеген территориялдық жүйелер шеңберінде қолдану мүмкіндіктеріне арналған, бұл ғылыми тұрғыдан негізделген және инвестициялық индикаторларды аймақтардың даму процесіне енгізудің кең тәжірибесімен дәлелденеді. Авторлар түрлі қаржылық, шаруашылық және маркетингтік процестерді көрсететін негізгі индикаторларды зерттейді, олардың құрамы талдаудың мақсаттары мен міндеттеріне тікелей байланысты. Зерттеулер көрсеткендей, барлық индикаторлар жүйелі түрде негізделген, өзара байланысты және инвестициялық қызметтің жеке аспектілерін көрсетеді.

Түйінді сөздер: инвестициялық әлеует, аумақтық жүйе, аймақ, индикативті тәсіл, инвестициялық даму.

1 Кіріспе

Заманауи әлемдегі инвестициялар көбінесе аймақтардың әлеуметтік-экономикалық дамуының негізгі бағыттарын анықтайды, олардың жиынтық дамуы ұлттық жүйенің дамуына әкеледі. Тиісінше, инвестицияларды экономикалық даму процестерін қоздыратын негізгі фактор ретінде қарастыруға болады, бұл келесі шарттарға байланысты:

- инвестицияның оң динамикасы еңбек нарығындағы процестерді анықтайды;
- инженерлік инфрақұрылым мен коммуникациялар қалыптасады;
- бәсекелестік күшейіп келеді.

2 Материалдар мен әдістер

Территориялық жүйенің инвестициялық потенциалын жүзеге асыруға ықпал ететін көптеген индикаторлар бар, олардың реттелуі мен болжамдалуы маңызды. Осындай индикаторлар топтар мен блоктарды қалыптастыруы мүмкін, мысалы: еңбек ресурстары, адам капиталы, технологиялық инфрақұрылым, мүліктік кешен және т.б. Қазақстан Республикасына тән ерекшелік – кейбір территориялдық жүйелердің дамуында жоғары асимметрияның болуы, бұл белгілі бір ресурстардың болуы немесе болмауымен, тарихи қалыптасқан

өндірістік базамен, логистикалық және көлік тораптарының орналасуымен және т.б. байланысты.

Мысалы, мұнай-газ аумақтары дәстүрлі түрде көршілес территорияларға немесе басқа мемлекеттердің аймақтарына экспорттауға бағытталған. Өз кезегінде, өндірістік территориалдық жүйелер негізінен табиғи ресурстардың концентрациясы мен XX ғасырдағы индустриализация тарихының нәтижесінде қалыптасты.

Аймақтық экономикалық саясат та маңызды фактор болып табылады, ол шаруашылық субъектілерінің қызметіне шекаралар белгілейді.

Аймақтың ұзақ мерзімді дамуы қоғамдық өмірдің барлық бағыттарымен тығыз байланысты, бұл атқарушы билік органдарының тиімділігімен анықталады, олар аймақтық саясаттың негізгі бағыттарын жүзеге асырады. Қабылданған стратегиялық жоспарлау құжаттары әлеуметтік-экономикалық дамуды мониторингтеуге және территориалдық жүйенің негізгі параметрлерін болжауға мүмкіндік беретін бірнеше индикаторларды қамтиды.

Осы контексте қалыптасқан индикаторлар жүйесін таңдау және әлеуметтік-экономикалық процестер арасындағы өзара байланысты модельдеуге, сондай-ақ атқарушы билік органдарының жұмысын өзгертіп отырған жаңа жағдайларды ескере отырып, сандық нәтижелерін болжауға мүмкіндік беретін жаңа индикаторларды іздеу басты міндет болып табылады. Мұндай процесс аймақтық шаруашылық жүйелерінің инвестициялық қызметімен тығыз байланысты, бұл инвестициялық индикаторларды талдауға енгізуді талап етеді.

3-4 Нәтижелер мен талқылау

Аймақтың инвестициялық потенциалын бағалау үшін қазіргі ғылыми зерттеулерде әртүрлі қаржылық, шаруашылық және маркетингтік процестерді көрсететін индикаторларды кең ауқымы қолданылады. Олардың құрамы тікелей талдаудың мақсаттары мен міндеттеріне байланысты. Инвестициялық координаталар жүйесінде инвесторлар территорияның инвестициялық тартымдылығын анықтайтын маркерлерге бағдарланады [6]. Осы орайда, кез келген инвестициялық жоба мен бағдарламалар бірнеше тенденцияларды ескеруі тиіс: өңірлік жалпы өнімнің динамикасы, салалар бойынша өндіріс көлемдері; өңірлік табыстың жинақтауға жұмсалатын үлесінің өзгерістері және т.б.

Жалпы алғанда, аймақтың инвестициялық потенциалын бағалау базалық кезеңдерді қамтиды: негізгі тенденцияларды мониторингтеу және индикаторлар дерекқорын қалыптастыру, олардың өңделуі мен негізгі трендтерді анықтау; инвестициялық тартымдылықтың болжамдық көрсеткіштерін есептеу [4]. Талдау процесінде аймақтағы жеке салалардың экономикалық маңыздылығы, олардың даму приоритеттері, өңірлік қолдау мүмкіндіктері, инвестициялық тәуекелдердің дәрежесі және т.б. анықталады [8]. Мұндай зерттеулер ғылыми салада кеңінен ұсынылған және жеке өңірлердің инвестициялық дамуы жайында ақпарат береді [7].

Сонымен қатар, ауылдық территориялардың инвестициялық дамуын бағалауға, инвестициялық белсенділікті анықтайтын сыртқы орта факторларын анықтауға ерекше көңіл бөлінеді, соның ішінде олардың сандық интерпретациясы. Зерттеулерде ауылдық территорияларға инвестицияларды енгізу үрдістері ерекше механизмдерді пайдаланып, маңызды факторларды бейімдеуге мүмкіндік беретіндігі атап өтіледі. Бұл факторлардың белсенділенуі механизмнің құрамдас бөліктері мен әсер ету факторлары арасындағы өзара әрекеттестіктің күшеюіне әкеледі, бұл, сайып келгенде, территориялардың әлеуметтік-экономикалық дамуындағы негізгі көрсеткіштердің прогрессивті өсімін қамтамасыз етеді [1].

Әрине, инвестициялар тек коммерциялық экономика секторына тартылмайды, сонымен бірге мемлекеттік қызметтер көрсету процесімен (мемлекеттік бағдарламаларды субсидиялау және қаржыландыру және т.б.) байланысты, әлеуметтік сала, атап айтқанда білім беру немесе денсаулық сақтау саласында дамуды жандандыруға ықпал етеді.

Инвестициялық қызметтің негізі шарттары мыналар болып табылады:

– еңбек ресурстарының болуы;

- бизнес ортасының қалыптасуы;
- мақсатқа бағытталған аймақтық инвестициялық саясат;
- негізгі ресурстардың мобилизациясы.

Аймақтың инвестициялық потенциалын жүзеге асырудың маңызды индикаторлары арасында негізгі капиталға инвестициялар[3], инвестициялардың физикалық көлемінің индексі, шетел капиталының қатысуымен негізгі капиталға инвестициялар және т.б. бар [2].

Маңызды индикаторларға жеке макроэкономикалық көрсеткіштер де жатады:

- еңбекақы мен өңірлік жалпы өнім көлемінің арақатынасы;
- орташа айлық жалақының күнкөріс минимумына қатынасы;
- халықтың күнкөріс минимумынан төмен табысы бар үлесі;
- жұмыссыздық деңгейі бос орынға шаққанда;
- жұмыспен қамтылған халықтың санының динамикасы және т.б.[5].

Жоғарыда аталған тізімнен байқалғандай, инвестициялық индикаторлар аймақтық дамудың әлеуметтік көрсеткіштерімен тығыз байланысты [5].

Инвестициялық дамудың методологиялық негіздерін талдау аймақтың барлық территориялық жүйесінің дамуының инвестициялық көрсеткіштерге жоғары тәуелділігін көрсетеді, олар қалыптасқан инфрақұрылым деңгейін және қолда бар ресурстар көлемін бағалауға мүмкіндік береді. Аймақтың инвестициялық потенциалын жүзеге асырудың тиімділігі әлеуметтік-экономикалық әсерлер алуға, бәсекеге қабілеттілік көрсеткіштерін арттыруға бағытталған инвестициялық ортаны қалыптастыратын шаралар кешенін қамтамасыз етуі мүмкін. Бұл индикаторларды іздеу мен негіздеу маңызды методологиялық міндет екенін білдіреді, ол аймақтың инвестициялық потенциалын жүзеге асыруға арналған индикативті талдау әдістері мен құралдарын таңдаумен байланысты. Сонымен қатар, аймақтың инвестициялық дамуына елеулі әсер ететін факторларды анықтау өте маңызды.

Жекелеген аймақтарда қолданылатын инвестициялық индикаторлардың негізінде көрсеткендей, барлық индикаторлар жүйелі түрде негізделген, өзара байланысты және инвестициялық қызметтің жеке аспектілерін көрсетеді. Эффе́ктивтілік тұрғысынан бұл тәсіл аймақтың инвестициялық потенциалын жүзеге асырудағы «тар жерлерді» анықтауға, қалыптасқан параметрлердегі диспропорцияларды көрсетуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, қалыптасқан мониторинг және талдау жүйесі, ақырында, инвестициялық бағдарламаларды келісу және жүзеге асыру мерзімдерін қысқартады.

Мониторинг нәтижесінде алынған ақпарат басқарушылық шешімдер қабылдау үшін белсенді түрде пайдаланылуы тиіс екенін атап өту керек. Аймақтық билік органдары инвестициялық әлеуеттің жағдайы туралы деректерді тұрақты түрде жаңартып отыруы қажет, бұл өзгерістерге жедел әрекет етуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттік органдар мен бизнес арасында тиімді кері байланыс жүйесін құру инвестициялық белсенділікті арттыруда да маңызды рөл атқарады. Бұл кәсіпкерлердің ұсыныстары мен пікірлерін білдіру үшін дөңгелек үстелдер, семинарлар және басқа іс-шараларды ұйымдастыруды қамтиды.

Сонымен қатар, мұндай практикаларды енгізу аймақтарға бар ресурстарды тиімді пайдалануды арттыруға ғана емес, сонымен қатар тұрақты экономикалық өсу мен әлеуметтік тұрақтылық үшін жағдай жасауға мүмкіндік береді. Осылайша, инвестициялық әлеуеттің негізгі индикаторлары стратегиялық басқару мен аймақтық дамуды жоспарлауда маңызды құралға айналады.

Алайда, мұндай жүйе индикаторларды жеке топтарға бөліп, фактілік және болжамдық көрсеткіштердің мәндерін салыстыруға негізделеді, бұл тереңдетілген ретроспективті және салыстырмалы талдаудың қажеттілігін жояды, нәтижесінде талдаудың қорытынды нәтижелерін жеңілдетеді.

Сонымен қатар, талдаудың жеткіліксіз тереңдігі әртүрлі факторлар арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды анықтауды қиындатуы мүмкін, бұл, өз кезегінде, қабылданатын

шешімдердің сапасын төмендетеді. Мұндай жағдайлардың алдын алу үшін сандық және сапалық индикаторларды қамтитын кешенді бағалау әдістерін енгізу қажет.

Осы контексте интеграцияланған модельдерді әзірлеу маңызды қадам болып табылады, олар көпшілікті өзгермелілер мен олардың өзара байланыстарын ескеруіне мүмкіндік береді. Мұндай модельдер аймақтарға потенциалды қиындықтарға жақсы дайындалуға мүмкіндік беретін дәл болжау мен сценарийлік жоспарлаудың негізі болуы мүмкін.

Талдауда қолданылатын деректерді жаңарту да критикалық рөл атқарады. Аймақтық билік органдары ақпаратты тұрақты түрде жаңартып отыруды қамтамасыз етуі тиіс, бұл инвестициялық климаттағы өзгерістерді бақылауға және оларға жедел жауап беруге мүмкіндік береді.

Мониторинг жүйесі бизнеспен кері байланыс механизмдерін қамтуы керек, кәсіпкерлер өздерінің байқаулары мен ұсыныстарын білдіре алатын жағдай жасау қажет. Бұл ашық және сенімді атмосфераны қалыптастырады, ал бұл, өз кезегінде, инвестициялық белсенділікті арттыруы мүмкін.

Осылайша, талдауды тереңірек және жан-жақты көзқараспен қарап, бұл аймақтарға ағымдағы жағдайды бағалауға ғана емес, сонымен қатар олардың болашағын жоспарлауға мүмкіндік береді. Неғұрлым күрделі аналитикалық құралдарды енгізу неғұрлым тиімді инвестициялық ортаны құруға және өңірдің тұрақты дамуына ықпал ететін болады.

5 Қорытынды

Қорытындылай келе, Қазақстан Республикасындағы экономикалық қызметті жүргізу дәстүрі инвестицияларды тарту және жүзеге асыруға негізделген, олар экономикалық өсудің негізгі факторы болып табылады. Инвестициялардың мәні олардың дамуындағы сызықсыз сипатта, яғни инвестициялар мен экономикалық және әлеуметтік айнымалылар арасындағы байланысты қалыптастыруда көрінеді.

Аймақтың инвестициялық потенциалын жүзеге асырудағы проблемалар экономикалық белгісіздік және дағдарыс кезеңдерінде әсіресе байқалады, осы уақытта көпшілігі қиындықтарға тап болады. Нәтижесінде, Қазақстан Республикасының субъектілері қосымша ресурстар мен қаржыландыру көздерін іздеуге мәжбүр болып, коммерциялық және коммерциялық емес экономиканың секторларымен өзара байланыс орнатады. Аймақтағы инвестициялық потенциалды жүзеге асыруға арналған индикативтік тәсіл, аймақтың дамуына маңызды факторларды ескеруге мүмкіндік береді, инвестициялық жобалар мен бағдарламалардың тиімділігін максимизациялайды. Сонымен қатар, индикаторлардың шекті мәндерін, салмақ коэффициенттерін, тәуекел деңгейін және т.б. орнату маңызды.

Осылайша, индикативтік тәсіл үнемі жетілдіруді талап етеді, қолданылатын көрсеткіштерге динамикалық сипат беріп, сыртқы орта мен макроэкономикалық факторлардың өзгертін жағдайларын ескереді. Мұны аймақтық инвестициялық дамуды реттеу механизмдерінің құрылымында бар әдістер мен әдістемелерді модификациялау арқылы жүзеге асыруға болады.

Әдебиеттер тізімі

1 Гвоздева, О. В. Инвестиционный анализ механизма развития сельских территорий с учетом его факторных показателей / О. В. Гвоздева, И. В. Чуксин, В. О. Свердлова // Теория и практика инновационных технологий в землеустройстве и кадастрах: IV ұлттық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары, Воронеж, 30 сентября 2021 года. – Воронеж: Воронежский государственный аграрный университет им. Императора Петра I, 2021. – 47-53 б.

2 Журавлева, С. Н. Статистическое исследование состояния и развития показателей инвестиционной деятельности в Московской области / С. Н. Журавлева // Экономика, статистика и информатика. Вестник УМО. – 2014. – № 6-2. – 415-422 б.

3 Кабирова, Р. С. Планирование инвестиционного развития региона на основе системы сбалансированных показателей / Р. С. Кабирова, Е. Л. Гуничева // Тенденции формирования науки нового времени: Сборник статей Международной научно-практической конференции: в 4 частях,

Уфа, 27–28 декабря 2013 года / Ответственный редактор А.А. Сукиасян. Том Часть 1. – Уфа: Башкирский государственный университет, 2014. – 123-126 б.

4 Кикоть, И. И. Мониторинг реализации инвестиционного проекта: механизм и показатели финансовой диагностики развития / И. И. Кикоть // Потребительская кооперация. – 2021. – № 1(72). – С. 26-33.

5 Старикова, Т. В. влияние социальной эффективности инвестиционных проектов на макроэкономические показатели регионального развития / Т. В. Старикова // Теория и практика общественного развития. – 2014. – № 14. – 84-86 б.

6 Теслюченко, О. Н. Инвестиционная привлекательность как важнейший показатель, характеризующий развитие экономики / О. Н. Теслюченко // Вестник Луганского государственного университета имени Владимира Даля. – 2021. – № 3(45). – 207-210 б.

7 Хандажапова, Л. М. Развитие малого предпринимательства как индикатор инвестиционного климата региона / Л. М. Хандажапова, С. П. Брыков, Н. Б. Лубсанова // Российский экономический интернет-журнал. – 2010. – № 4. – 694-699 б.

8 Холостякова, Е. А. макроэкономические показатели развития инвестиционного рынка / Е. А. Холостякова // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2014. – № 1-1. – 209-214 б.

**БАЙЖАНОВА, Л.А.-Н., ДОСМАКОВА, А.Е., МОЛДАГАЛИЕВА, Н.Д.
КЛЮЧЕВЫЕ ИНДИКАТОРЫ РЕАЛИЗАЦИИ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА
РЕГИОНА КАК ТЕРРИТОРИАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ**

Статья посвящена анализу рассмотрения индикативного подхода, возможности его применения в границах отдельных территориальных систем, что обосновано научной разработанностью и широкой практикой внедрения инвестиционных индикаторов в процесс развития регионов. Авторы исследуют основные индикаторы, отражающие различные финансовые, хозяйственные и маркетинговые процессы, состав которых напрямую зависит от целей и задач анализа. Исследования показывают, что все индикаторы системно обоснованы, взаимосвязаны и отражают отдельные аспекты инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, территориальная система, регион, индикативный подход, инвестиционное развитие.

**BAIZHANOVA, L.A.-N., DOSMAKOVA, A.YE., MOLDAGALIYEVA, N.D.
KEY INDICATORS OF UNLOCKING THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION AS A
TERRITORIAL SYSTEM**

The article is devoted to the analysis of the indicative approach, the possibility of its application within specific territorial systems. This approach is substantiated by extensive research mastery and the widespread practice of implementing investment indicators in regional development processes. The authors examine the main indicators reflecting various financial, economic and marketing processes, the composition of which directly depends on the goals and objectives of the analysis. Research shows that all indicators are systemically substantiated, interrelated and reflect individual aspects of investment activity.

Key words: investment potential, territorial system, region, indicative approach, investment development.

Авторлар туралы мәліметтер:

Байжанова Лилия Абдул-Насыровна – экономика ғылымдарының магистрі, БЕЖБ кафедрасы меңгерушісінің м.а., Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Досмакова Алия Есенгазыевна – экономика және бизнес магистрі, аға оқытушы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Молдағалиева Нуржанат Досқалиевна – экономика және бизнес магистрі, аға оқытушы, Ахмет Байтұрсынұлы атындағы Қостанай өңірлік университеті, Қостанай қ., Қазақстан Республикасы.

Байжанова Лилия Абдул-Насыровна – магистр экономический наук, и.о. заведующего кафедрой бухгалтерского учета и управления, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г.Костанай, Республика Казахстан.

Досмакова Алия Есенгазыевна – магистр экономики и бизнеса, старший преподаватель, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г.Костанай, Республика Казахстан.

Молдагалиева Нуржанат Доскалиевна – магистр экономических наук, старший преподаватель, Костанайский региональный университет имени Ахмет Байтұрсынұлы, г.Костанай, Республика Казахстан.

Baizhanova Liliya Abdul-Nassyrovna – Master of Economic Sciences, acting Head of the Department of accounting and management, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Dosmakova Aliya Yessengazyevna – Master of Economics and Business, Senior Lecturer, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

Moldagaliyeva Nurzhanat Doskaliyevna – Master of Economic Sciences, Senior Lecturer, Akhmet Baitursynuly Kostanay Regional University, Kostanay, Republic of Kazakhstan.

УДК 658.336

Сартанова, Н.Т.,

*кандидат экономических наук, доцент,
и. о. профессора кафедры экономики и финансов,
Костанайский региональный университет
имени Ахмет Байтұрсынұлы,
г. Костанай, Республика Казахстан*

Амантаева, Р.К.,

*магистр экономических наук, докторант,
Костанайский региональный университет
имени Ахмет Байтұрсынұлы,
г. Костанай, Республика Казахстан*

Байжанова, Л.А.-Н.,

*магистр экономических наук, и.о. зав. кафедрой
бухгалтерского учета и управления,
Костанайский региональный университет
имени Ахмет Байтұрсынұлы,
г. Костанай, Республика Казахстан*

СИЛА НЕПРЕРЫВНОГО ОБУЧЕНИЯ: ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ КОМАНДНОЙ РАБОТЫ, УПРАВЛЕНИЯ ВРЕМЕНЕМ И ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ В СОВРЕМЕННЫХ ОБУЧАЮЩИХ ОРГАНИЗАЦИЯХ

Аннотация

В сегодняшней быстро меняющейся и постоянно развивающейся бизнес-среде непрерывное обучение стало жизненно важным компонентом организационного успеха. В этой статье рассматривается преобразующая сила непрерывного обучения в улучшении командной работы, управления временем и принятия решений в обучающих организациях. Развивая культуру непрерывного образования и развития навыков, организации могут дать своим командам возможность более эффективно сотрудничать, рационально управлять своим временем и принимать обоснованные решения, которые стимулируют инновации и рост. С помощью обзора соответствующей литературы и практических примеров мы выделяем стратегии, которые организации могут реализовать для развития мышления, ориентированного на обучение, обеспечивая адаптивность и устойчивость перед лицом изменений. В конечном счете, результаты подчеркивают, что инвестирование в непрерывное обучение не только обогащает индивидуальные возмож-

МАЗМҰНЫ**ГУМАНИТАРЛЫҚ ЖӘНЕ ӨНЕР ҒЫЛЫМДАРЫ**

<i>Безаубекова А.Д., Амиргалиева Е.С., Қайырғали Д.А. Фариза Оңғарсынова лирикасындағы әйелдер болмысы.....</i>	3
<i>Искакова Ш.К., Омарова Д.К. Қимылдың өту сипаты категориясының қазақ тіл білімінде зерттелуі.....</i>	12
<i>Исова Э.А., Атығай Ш.С. Мағжан Жұмабаевтың «Шолпанның күнәсі» әңгімесіндегі метафораның қолданысы.....</i>	20
<i>Исова Э.А., Изтұрғанова Г.М. Қазақ халқының ұлттық киімдері мен әшекей бұйымдарының этнолингвистикалық сипаты.....</i>	25
<i>Исова Э.А., Мәлікзада А.М. Рәбиға Сыздық және қазақ тіл білімі.....</i>	30
<i>Кузембайұлы А., Еркін Ә. Рәбиға Кеңес үкіметінің ұлт аймақтарды басқару жүйесі.....</i>	34
<i>Оспанұлы С., Мырзағалиева К. Ақиқат жолын іздеген ұлылар үндестігі.....</i>	40
<i>Шолпанбаева Г.А., Минних И. Әл-Фараби еңбектерін зерттеудің мәселелері.....</i>	44

ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫ

<i>Алимбаев А.А., Юрк О.С. Математика пәнін оқытуда проблемалық әдісті қолдану.....</i>	50
<i>Амантаева А.Б., Курманғалиева А.А., Туктубаева С.А. Физика оқытудағы ғылым тарихының рөлі: тарихи контекст қазіргі физикалық теорияларды түсінуге қандай көмек етеді.....</i>	57
<i>Майер Ф.Ф., Берденова Г.Ж., Жарлыгасова Э.З., Нургельдина А.Е. Лемниската Бернуллиге байланысты екі есе дерлік жұлдыз тәрізді функциялардың кейбір кластарының өсу теоремалары мен жұлдыздық радиустары.....</i>	63
<i>Ручкина Г.А., Божекенова Ж.Т., Курлов С.И. Қостанай облысының солтүстік аудандарының гименомицеттері.....</i>	69
<i>Султангазина Г.Ж., Артемчук А.В. Қостанай облысы Сарыкөл ауданының жоғары тамырлы өсімдіктер флорасы.....</i>	74
<i>Султангазина Г.Ж., Оджахвердиева С.В. Қостанай қаласының қалалық флорасына таксономиялық талдау.....</i>	79
<i>Тастанов М.Ф., Курманғалиева А.А. Ағылшын тіліндегі физика сабақтарында тілдік және мазмұндық оқытуды интеграциялаудағы bics және calp рөлі.....</i>	84
<i>Тастанов М.Ф., Туктубаева С.А. Физика мұғалімінің тәжірибесіне проблемалық оқыту әдістерін енгізу және оларды оқушылардың зерттеу дағдыларын дамытуда қолданудың тиімділігін зерттеу.....</i>	93

ИНЖИНИРИНГ ЖӘНЕ ТЕХНОЛОГИЯ

<i>Ибрагимова С.В., Давлетшин Н.Р. Әуе электр желілерінде мұз қатуға қарсы күрес әдістері.....</i>	99
<i>Ибрагимова С.В., Дускаев С.А. Жарықтандыру жүйесін жаңғырту арқылы кәсіпорындардың энергия тиімділігін арттыру әдістерін іске асыру.....</i>	107

АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ ЖӘНЕ ВЕТЕРИНАРИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ

<i>Амантаев М.А., Золотухин Е.А., Кравченко Р.И., Оспанов М.Б. Белсенді жетекті ротациялық жұмыс органдарын зерттеуге арналған зертханалық қондырғы әзірлеу.....</i>	115
<i>Какабаев, Н.А., Кравченко, Р.И., Золотухин, Е.А., Жәмәш, К.Ж. Астықты ұнтақтауға арналған балғалы ұнтақтағыштардың конструкциялары мен өнімділігін және дайын өнімнің сапасын салыстырмалы талдау.....</i>	122

ӘЛЕУМЕТТІК ҒЫЛЫМДАР

<i>Байжанова Л.А.-Н., Абдрахманова А.Д., Амантаева Р.К.</i> Қазақстанда айналмалы экономиканың даму келешегі	129
<i>Байжанова Л.А.-Н., Досмакова А.Е., Молдагалиева Н.Д.</i> Өңірдің инвестициялық әлеуетін аймақтық жүйе ретінде жүзеге асырудың негізгі көрсеткіштері	135
<i>Сартанова Н.Т., Амантаева Р.К., Байжанова Л.А.-Н.</i> Үздіксіз оқыту күші: қазіргі заманғы оқыту ұйымдарында топтық жұмыс тиімділігін, уақытты басқаруды және шешім қабылдауды арттыру	140
МЕРЕЙТОЙЛЫҚ ҚҰТТЫҚТАУЛАР	149
АВТОРЛАРДЫҢ НАЗАРЫНА	151

СОДЕРЖАНИЕ

ГУМАНИТАРНЫЕ НАУКИ И ИСКУССТВО

<i>Безаубекова А.Д., Амиргалиева Е.С., Қайырғали Д.А.</i> Женские реалии в лирике Фаризы Онгарсыновой.....	3
<i>Искакова Ш.К., Омарова Д.К.</i> Изучение аспектологии в казахском языке.....	12
<i>Исова Э.А., Атығай Ш.С.</i> Языковое использование метафоры в рассказе Магжана Жумабаева «Шолпанның күнәсі».....	20
<i>Исова Э.А., Изтұрғанова Г.М.</i> Этнолингвистическая характеристика национальной одежды и украшений казахского народа.....	25
<i>Исова Э.А., Мәлікзада А.М.</i> Академик Р. Сыздық и современный казахский язык.....	30
<i>Кузембайұлы А., Еркін Ә.</i> Система управления национальными регионами советского правительства.....	34
<i>Оспанұлы С., Мырзағалиева К.</i> Созвучие великих, ищущих путь истины.....	40
<i>Шолпанбаева Г.А., Минних И.</i> Проблемы изучения трудов Аль-Фараби.....	44

ЕСТЕСТВЕННЫЕ НАУКИ

<i>Алимбаев А.А., Юрк О.С.</i> Применение проблемно-ориентированного обучения в математике.....	50
<i>Амантаева А.Б., Курманғалиева А.А., Туктубаева С.А.</i> Роль истории науки в преподавании физики: как исторический контекст помогает понять современные физические теории.....	57
<i>Майер Ф.Ф., Берденова Г.Ж., Жарлыгасова Э.З., Нургельдина А.Е.</i> Теоремы роста и радиусы звездообразности некоторых классов дважды почти звездообразных функций, связанных с лемнискатой Бернулли.....	63
<i>Ручкина Г.А., Божжекенова Ж.Т., Курлов С.И.</i> Гименомицеты северных районов Костанайской области.....	69
<i>Султангазина Г.Ж., Артемчук А.В.</i> Флора высших сосудистых растений Сарыкольского района Костанайской области.....	74
<i>Султангазина Г.Ж., Оджахвердиева С.В.</i> Таксономический анализ урбанofлоры города Костанай.....	79
<i>Тастанов М.Г., Курманғалиева А.А.</i> Роль bits и calp в интеграции изучения языка и содержания на уроках физики на английском языке.....	84
<i>Тастанов М.Г., Туктубаева С.А.</i> Внедрение методов проблемного обучения в практику учителя физики и исследование эффективности их использования в развитии исследовательских навыков учащихся.....	93

ИНЖИНИРИНГ И ТЕХНОЛОГИИ

<i>Ибрагимова С.В., Давлетшин Н.Р.</i> Методы борьбы с гололёдообразованием на воздушных линиях электропередач.....	99
<i>Ибрагимова С.В., Дускаев С.А.</i> Реализация методов повышения энергоэффективности предприятий путем модернизации системы освещения.....	107

СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫЕ, ВЕТЕРИНАРНЫЕ НАУКИ

<i>Амантаев М.А., Золотухин Е.А., Кравченко Р.И., Оспанов М.Б.</i> Разработка лабораторной установки для исследования ротационных рабочих органов с активным приводом.....	115
<i>Какабаев, Н.А., Кравченко, Р.И., Золотухин, Е.А., Жәмәш, К.Ж.</i> Сравнительный анализ конструкций и производительности молотковых дробилок для измельчения зерна и качества готового продукта.....	122

СОЦИАЛЬНЫЕ НАУКИ

Байжанова Л.А.-Н., Абдрахманова А.Д., Амантаева Р.К. Перспективы развития экономики замкнутого цикла в Казахстане..... 129

Байжанова Л.А.-Н., Досмакова А.Е., Молдагалиева Н.Д. Ключевые индикаторы реализации инвестиционного потенциала региона как территориальной системы..... 135

Сартанова Н.Т., Амантаева Р.К., Байжанова Л.А.-Н. Сила непрерывного обучения: повышение эффективности командной работы, управления временем и принятия решений в современных обучающих организациях..... 140

ЮБИЛЕЙНЫЕ ПОЗДРАВЛЕНИЯ..... 149

ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ..... 154

CONTENT

HUMANITIES AND ARTS

<i>Bezaubekova A.D., Amirgalieva E.S., Kayyrgali D.A.</i> Women's realities in the lyrics of Fariza Ongarsynova	3
<i>Iskakoba Sh.K., Omarova D.K.</i> Studying the aspectuality of verb in the kazakh language	12
<i>Isova E.A., Atygai Sh.S.</i> Linguistic use of metaphor in Magzhan Zhumabayev's story "Sholpannyn kunasi"	20
<i>Isova E.A., Izturganova G.M.</i> The ethnolinguistic characteristics of traditional clothing and jewelry of the kazakh people	25
<i>Isova E.A., Malikzada A.M.</i> Academician R.Syzdyk and the modern kazakh language	30
<i>Kuzembayuly A., Yerkin A.</i> The soviet government's nation management system	34
<i>Ospanuli S., Myrzagalieva K.</i> The harmony of the great ones who seek the path of truth.....	40
<i>Sholpanbayeva G.A., Minnikh I.</i> Problems of studying the works of Al-Farabi	44

NATURAL SCIENCES

<i>Alimbayev A.A., Yurk O.S.</i> Using problem-based learning in mathematics.....	50
<i>Amantayeva A.B., Kurmangaliyeva A.A., Tuktubayeva S.A.</i> The role of the history of science in teaching physics: how historical context aids understanding of modern physical theories.....	57
<i>Mayer F.F., Berdenova G.Zh., Zarlygassova E.Z., Nurgeldina A.Ye.</i> Growth theorems and radii of starshapedness of some classes of doubly close-to- star-shaped functions related to the Bernoulli lemniscate	63
<i>Ruchkina G.A., Bozhekenova Zh.T., Kurlov S.I.</i> Hymenomycetes of the northern areas of the Kostanay region	69
<i>Sultangazina G.Zh., Artemchuk A.V.</i> Flora of higher vascular plants of the Sarykol district of the Kostanay region	74
<i>Sultangazina G.Zh., Odzhakhverdiyeva S.V.</i> Taxonomic analysis of the Kostanay urban flora	79
<i>Tastanov M.G., Kurmangaliyeva A.A.</i> The role of bics and calp in the integration of language and content learning in the physics lessons in english.....	84
<i>Tastanov M.G., Tuktubayeva S.A.</i> The introduction of problem-based learning methods into the practice of a physics teacher and the study of the effectiveness of their use in the development of students' research skills	93

ENGINEERING AND TECHNOLOGY

<i>Ibragimova S.V., Davletshin N.R.</i> Methods of overhead power lines de-icing	99
<i>Ibragimova S.V., Duskayev S.A.</i> Implementation of methods to improve energy efficiency of enterprises through the lighting system modernization	107

AGRICULTURAL, VETERINARY SCIENCES

<i>Amantayev M.A., Zolotukhin Ye.A., Kravchenko R.I., Ospanov M.B.</i> Development of a laboratory setup for studying rotary working bodies with active drive	115
<i>Kakabayev N.A., Kravchenko R.I., Zolotukhin Ye.A., Zhamash K.Zh.</i> Comparative analysis of the designs and performance of hammer mill and finished product quality.....	122

SOCIAL SCIENCES

<i>Baizhanova L.A-N., Abdrakhmanova A.D., Amantayeva R.K.</i> Prospects for the development of a closed-cycle economy in Kazakhstan	129
<i>Baizhanova L.A-N., Dosmakova A.Ye.,Moldagaliyeva N.D.</i> Key indicators of unlocking the investment potential of the region as a territorial system	135

<i>Sartanova N.T., Amantayeva R.K., Baizhanova L.A-N. The power of lifelong learning: improving teamwork, time management, and decision making in today's educational organizations</i>	140
<i>ANNIVERSARY CONGRATULATIONS</i>	149
<i>INFORMATION FOR AUTHORS</i>	157

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректорлар: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерлік беттеу: *С. Красикова*

Редактор, корректор: *А. Симонова*
Корректоры: *Б. Сыздыкова, Т. Цай*
Компьютерная верстка: *С. Красикова*

Басуға 14.10.2024 ж. берілді.
Пішімі 60x84/8. Көлемі 12,0 б.т.
Тапсырыс № 071

Подписано в печать 14.10.2024 г.
Формат 60x84/8. Объем 12,0 п.л.
Заказ № 071

Ахмете Байтұрсынұлы атындағы
Қостанай өңірлік университетіндегі
редакциялық-баспа бөлімінде басылған
Қостанай қ., Байтұрсынов к., 47

Отпечатано в редакционно-издательском отделе
Костанайского регионального университета
имени Ахмет Байтұрсынұлы
г. Костанай, ул. Байтұрсынова, 47